

συνασθηματική ανάπτυξη του παιδιού είναι σίγουρα ο λόγος που έχει τροποδοτήσει τη θεματική αύξηση των εκδόσεων βιβλίων για παιδιά τα τελευταία χρόνια. Ποιες είναι, όμως, οι επιλογές των μαθητών της Προτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο πλαίσιο της εξωσχολικής αναγνωστικής δραστηριότητας του περιοδικού τύπου; Οι λιγότες έρευνες που έχουν εκπονηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου επιλέγουν ως εξωσχολικά αναγνώσματα πρωτίτως τα περιοδικά με κυρίαρχα τα κλασικά παιδικά έντυπα σε μορφή κόμικς.

Συγκεκριμένα, τα περιοδικά τα οποία έρχονται πρώτα στις προτιμήσεις των μαθητών της Προτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι τα εξής: Μίκυ Μάους, Ποπάν, Σάνια και Λούκυ Λουκ (Κάτσικας, 1997).

Σύμφωνα με τον Ροντάρι «η δημιουργία των κόμικς είναι μια δραστηριότητα που ενδιαφέρει τα παιδιά γιατί συνδέεται με έναν τύπο ανάγνωσης που τον γνωρίζουν και τον κάνουν τα πρόσωπα να μιλάνε. Απαιτείται μια ενεργητική παρέμβαση, μια εγρήγορση της φαντασίας για να γεμίσουν τα κενά ανάμεσα στη μια βινιέτα και την άλλη» (Ροντάρι, 1994).

Το ζήτημα της εκτίμησης και αξιολόγησης των κόμικς δεν είναι εύκολο. Τόσο η απόρριψή τους όσο και η άνευ όρων αποδοχή τους είναι αποτέλεσμα των ψυχολογικών και ιδεολογικών κριτηρίων και λειτουργιών τους. Μέσα από τα κόμικς τα παιδιά μπορούν να προσεγγίσουν και να επεξεργαστούν μία ατέλειωτη ποικιλία μορφών του επικοινωνιακού λόγου.

Το σχολείο γενικά αγνοεί τα κόμικς, παρότι τα παιδιά τα συγκαταλέγουν στα πλέον δημοφιλή και αγαπητά αναγνώσματά τους. Ο σχολιασμός ο οποίος διατυπώνεται από τους εκπαιδευτικούς επικεντρώνεται στα αρνητικά τους σημεία, αναλώνεται σε χαρακτηρισμούς όπως «άγρηστο» και «μη διδακτικό» και προτείνει τον περιορισμό ή την απαγόρευση τους, συμβουλώντας την «ωφέλιμη» στροφή σε άλλα αναγνώσματα. Το ανακτόν θέμα δεν είναι εάν τα κόμικς θα περιθωριοποιηθούν χαρακτηριζόμενα ως «απαγορευμένα», αλλά με ποιον τρόπο θα καταστεί δυνατή η συνειδητή και κριτική ανήγνωση τους από τα παιδιά, ενθαρρύνοντας ταυτόχρονα την ικανότητά τους να επιλέγουν, να διακρίνουν και τέλος να απορρίπτουν ή να αποδέχονται το καθένα από αυτά τα έντυπα. Η δημιουργία και η κυκλοφορία μαθητικών περιοδικών με τη μορφή κόμικς, μπορεί να συντελέσει στη γλωσσική, εικαστική και θεατρική έκφραση των παιδιών, μέσα από δραστηριότητες που θα τους δώσουν την ευκαιρία να προσεγγίσουν και άλλες μορφές επικοινωνιακού λόγου (αφίστα, ανακοίνωση, πρόσκληση, συνέντευξη κλπ). Βεβαίως, όλα αυτά θα εντάσσονται στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και θα έχουν στόχο την ανάπτυξη της επικοινωνίας. Η παραγωγή επικοινωνιακού λόγου περιλαμβάνει και την άσκηση της παιδιών να «διαβάζουν» αφηγήσεις με εικόνες και να αποκωδικοποιούν τις συμβάσεις οι οποίες εμπεριέχονται στην εικονογράφηση (ιδεολογικές παράμετροι, έντονα χρώματα, απλοποιημένος λόγος εκφερόμενος με κεφαλαιογράμματα, τηχολέξεις, αίσθηση χιούμορ θεματολογία ιστοριών κλ).

1. Σχετικά με την πληροφορητικότητα

Ο βαθμός πληροφορητικότητας ενός κειμένου εξαρτάται και στηρίζεται σε ένα σύνολο προσδοκιών που φέρει ο καθένας μας κατά τη διάρκεια μιας επικοινωνίας. Η

πληροφορητικότητα (informativity) ως παράγοντας κειμενικότητας ενδιαφέρεται και εξετάζει το βαθμό που τα κειμενικά στοιχεία είναι αναμενόμενα ή όχι, γνωστά ή άγνωστα (Κουτσουλέου-Μίχου, 1997:169). Στο παρόν πόνημα, ο όρος χρησιμοποιείται χωρίς τον περιορισμό της διάκρισης των πληροφοριών σε παλιές και νέες, όπως προτάθηκε από τους de Beaugrande-Dressler (de Beaugrande-Dressler, 1981). Γενικά, το κείμενο και τα κειμενικά στοιχεία χαρακτηρίζονται από χαμηλό ή υψηλό βαθμό πληροφορητικότητας όχι μόνο σε σχέση με το περιεχόμενο, αλλά και σε σύνδεση με το κειμενικό περιβάλλον.

Το υπονοούμενο πληροφοριακό υλικό που αποκαλύπτεται στο δέκτη μέσω των συνεπαγωγών, η έλλειψη φανεράς εννοιολογικής σύνδεσης, οι ασυμφωνίες και η διατάραξη της συνοχής ως προς τη σημασιολογία έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της πληροφορητικότητας, χωρίς παράλληλα να προυποθέτουν πάντοτε ιδιαίτερες ικανότητες προσέγγισης και κατανόησης από το δέκτη (όπως, για παράδειγμα, συμβαίνει στο ποιητικό κείμενο). Ειδικά στα κόμικς, η εικόνα συμβάλλει αποφασιστικά στην κατανόηση των αποκλόντων στοιχείων και κατευθύνει το δέκτη σε συμπληρωματικές ερμηνείες.

2. Σχετικά με το διδακτισμό

Η κάθε εποχή βάζει τη σφραγίδα της στα περιοδικά για το παιδί αλλά και αυτά με τη σειρά τους σηματοδοτούν με τον τρόπο τους τις μορφές γλώσσας, ύφους, νοοτροπίας, ιδεολογίας και ψυχικής στάσης των παιδιών. Έτσι, η εξέλιξη της δράσης υπακούει στην ανάγκη να γίνει σαφές ένα ηθικό δίδαγμα: η πλοκή, ο ήρωας και η λύση προκαθορίζονται από τις ηθικές σκοπιμότητες (Πάτσιου, 1995:111). Οι σκοπιμότητες αυτές διαφαίνονται μέσα από την υπόδειξη ηθικών προτύπων και τη σκιαγράφηση μιας συγκεκριμένης κοινωνικής οργάνωσης καθώς και μέσω της προβολής πραγματικών γεγονότων και των ιδεολογικών τους αντανakλάσεων. Συνεπώς, αφού ο καθορισμένος (από την άποψη της ηλικίας) δέκτης προυποθέτει ή απαιτεί τη διατύπωση καθορισμένου αφηγηματικού μηνύματος (Πάτσιου, 1995:12), με τη χρήση των παραπάνω επιτυγχάνεται η προώθηση μηνυμάτων τα οποία κοιβαλούν ποικίλα ιδεολογικά φορτία. Αντανakλώνται σε αφηγηματικές μορφές οι οποίες μπορούν να διακριθούν σε εκείνες που ασχολούνται με χαρακτηριστικές μορφές και σε εκείνες που περιγράφουν καταστάσεις (Πάτσιου, 1995:114). Έτσι, το κείμενο των κόμικς μπορεί να θεωρηθεί λογοτεχνικό «τροπών», αφού είναι «απόρροια των κοινωνικών και ιδεολογικών συγκρούσεων της εποχής που το 'παράγει', και ο ανταγωνισμός προσεγγίζει το κείμενο ως φορέας αυτών των συγκρούσεων και όχι ως ουδέτερος και απροκάλυπτος κρυπτοθέος» (Σουλιάτης, 1995:77). Νεότερες μελέτες επισημαίνουν ότι «είναι αμφίβολο, ωστόσο, αν ένα κείμενο μπορεί να απαλλαγεί τελείως από κάθε ιδεολογία, εφόσον όλα τα κείμενα, ακόμη και αυτά των θεραπευτών της κριτικής ανάλυσης λόγου, αναπόφευκτα συνδέονται με ιδεολογικές και ηγεμονικές σκοπιμότητες» (Γεωργακοπούλου, Γούτσος, 1999:207).

3. Μεθοδολογία της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα επιχειρεί μια διαγνωστική ματιά στη γλώσσα και στο περιεχόμενο των κόμικς, τόσο από τη πλευρά του βαθμού της πληροφορητικότητας, την οποία έχουν, όσο και από τη σκοπιά του διδακτισμού που εμπεριέχουν. Η μελέτη στηρίχθηκε στην απόδοση των κειμένων στα ελληνικά.